

Odziv Agencije za energijo

v zvezi z nedopustnimi političnimi pritiski na delovanje neodvisnega regulativnega organa energetskega trga

V zadnjem letu je Agencija za energijo deležna vedno hujših pritiskov vladajoče politike, tako Državnega zbora, kot tudi Vlade in posameznih ministrstev, da naj razveljavi novi akt, ki ureja metodologijo obračunavanja omrežnine za uporabo omrežja električne energije. Ti pritiski so dosegli vrh v političnih pozivih članov sveta in direktorice Agencije, naj odstopijo. Kot zadnje dejanje v teh pritiskih Vlada napoveduje, da bo Državnemu zboru predlagala razrešitev preostalih članov sveta Agencije, ki niso sami odstopili. O tem dogajanju, ki predstavlja očitno kršitev evropskega prava, je z nekaj dopisi Agencija obvestila tudi Komisijo EU ter Agencijo za sodelovanje energetskih regulatorjev (ACER). Agencija je obveščena, da je Komisija EU dne 14. januarja 2025 pisala pismo Ministrstvu za okolje, podnebje in energijo in ga opozorila na to, da mora zagotoviti spoštovanje evropskega prava in neodvisnost Agencije ter da bi v nasprotnem primeru Evropska komisija lahko sprožila prekrškovni postopek proti Sloveniji. Ob tem pa je Komisija EU naslovila tudi pismo na direktorico Agencije za energijo in predsednika sveta Agencije s podporo ravnanju ter pobudo po informiranju o nadaljnjih postopkih.

Najprej naj ponovno povemo, da so ti pritiski ne le v celoti v neskladju z evropskim pravom, pač pa so v neskladju tudi s slovenskimi zakoni. Na tako očitno nezakonito ravnanje političnih organov so opozorile tudi številne nevladne organizacije v Sloveniji, ki so posebej opozorile, da se je ta vladajoča koalicija zavezala k spoštovanju prava, zdaj pa ravna prav nasprotno. Zlasti pa je opozoril na neskladnost tega početja z evropskim pravom ACER. ACER, katerega sedež je v Ljubljani, je s pismom z dne 10. januarja 2025 sam obvestil Komisijo EU o nedopustnih političnih pritiskih na Agencijo, ki je edina pristojna določati metodologijo obračunavanja omrežnine.

Ob tem želi Agencija ponovno poudariti, da je bila nova metodologija pripravljena na podlagi podrobnih študij in v dolgotrajnem preglednem postopku, v katerem se je Agencija posvetovala z deležniki in v katerem se je tudi vladajoča politika strinjala s pripravljeno metodologijo. V luči zelenega prehoda, povezovanja sektorjev porabe in predvsem elektrifikacije sektorja ogrevanja in prometa, bodo obremenitve omrežja vse večje. Vse nacionalne regulatorje evropska zakonodaja zavezuje k sprejemanju takih metodologij, ki bodo bolj naslavljale vidik obremenitve omrežja (zato večji poudarek na obračunu moči), in k oblikovanju tarif, ki bodo odražale stroške in bodo pravične ter zagotavljale enako obravnavo vseh uporabnikov. Nova metodologija zagotavlja učinkovito rabo omrežja, hitrejše vključevanje zelenih tehnologij v sistem in pravičnejšo razporeditev stroškov omrežja med različne kategorije uporabnikov, tako da bo vsak uporabnik plačal tisti del stroškov, ki jih s svojo uporabo povzroči. V prejšnji ureditvi so bile določene skupine uporabnikov omrežja v neupravičeno boljšem položaju, saj so glede na svoje obremenjevanje omrežja plačevali nesorazmerno majhen del stroškov omrežja. Iz pozivov vladajoče politike izhaja, da želi, da se tak položaj ohrani.

Agencija se tem poskusom odločno upira. Nova metodologija za obračunavanje omrežnine je namreč skladna s smernicami ACER glede določanja tarif omrežnine, kar je izrecno potrdil tudi ACER v prej omenjenem dopisu. Agencija zato vztraja pri uporabi nove metodologije, saj elektroenergetsko omrežje ne sme biti uporabljeno kot sredstvo za dodeljevanje nepreglednih in s tem nedovoljenih državnih pomoči. To velja tudi za spodbujanje zelenega prehoda, ki ga je treba spodbujati s preglednimi ukrepi pomoči, financiranimi iz državnega proračuna oziroma prispevkov za OVE, ki pa ne posegajo v strokovno pravilnost in ustreznost metodologije za obračunavanje omrežnine. Agencija je že večkrat poudarila, da bo ves čas spremljala izvajanje metodologije ter bo na podlagi merjenja učinkov in analiz strokovnih predlogov zainteresirane javnosti ter po utemeljeni strokovni razpravi vnesla popravke, če se bodo izkazali kot potrebni.

Iz vseh teh razlogov je Agencija dolžna tudi sama zagotoviti spoštovanje evropskega prava in slovenskih zakonov, zato bo uporabila vsa pravna sredstva, da se pritiskom vladajoče politike na njeno neodvisnost in zahtevam za drugačno obračunavanje omrežnine odločno upre. Če bo Vlada predlagala razrešitev predsednika in še dveh preostalih članov sveta Agencije, je treba vedeti, da ni prav nobenega zakonitega razloga za tako razrešitev. Energetski zakon natančno določa razloge za to razrešitev in prav noben od teh razlogov ni izpolnjen, tako da bi bil že začetek postopka razrešitve očitno nezakonit.

Zlasti pa je treba opozoriti, da je v skladu s sodno prakso Ustavnega in Vrhovnega sodišča v postopku razrešitve pred Državnim zborom treba zagotoviti pravico članov sveta Agencije do zagovora in do drugih ustavno varovanih pravic v postopku. Poleg tega je zoper morebiten akt razrešitve mogoče vložiti tožbo v upravnem sporu, ki bo zaradi nezakonitega postopka razrešitve zelo verjetno uspešna. V tem postopku je mogoče tudi zahtevati začasno zadržanje akta o razrešitvi zaradi nezakonitega posega v neodvisnost Agencije, o čemer tudi že obstoji sodna praksa Upravnega in vrhovnega sodišča.

Na koncu želi Agencija ponovno poudariti, da je treba zagotoviti strokovno utemeljeno in pravično obračunavanje omrežnine za uporabo električnega omrežja in da mora Vlada ter drugi državni organi zagotavljati neodvisnost Agencije pri tem. Zato Agencija poziva Vlado, da namesto nezakonitih postopkov razrešitve predsednika in članov sveta Agencije nemudoma predlaga imenovanje manjkajočih treh članov sveta Agencije, ki bodo izpolnjevali zakonske visoke zahteve glede svoje osebne neodvisnosti pri odločanju v okviru sveta Agencije in zagotavljanju njene neodvisnosti.

Maribor, 15. 1. 2025